

והיה אלישע מניח תפילין, ויצא לשוק כשהוא לבוש בהם.

וראהו קסדור, שוטר ממונה מטעם השלטון, אחד.

רין אלישע וברח מלפניו, ורין הקסדור אחריו.

כיון שהגיע הקסדור אצלו, נטלן אלישע מראשו, ואחוזן בידו.

אמר ליה הקסדור: מה בידך?

אמר לו: כנפי יונה.⁽⁵⁾

פשט אלישע את ידו, ונמצאו בה כנפי יונה.

ולפיכך, על שם הנס, היו קוראים אותו: אלישע בעל כנפים.

והוינן בה: ומאי שנא "כנפי יונה" דאמר ליה, ולא אמר ליה כנפי שאר עופות?

ומבארין: משום דדמיא כנסת ישראל — ליונה. שנאמר "כנפי יונה נחפה, מכוסה בכסף. ואברותיה כנפיה — מכוסות בירקרק חרוין", בזהב טוב.⁽⁶⁾

והדמיון ליונה הוא: מנה יונה זו, כנפיה מגינות עליה, והיא נלחמת בהם ולא בחרטומה.⁽⁷⁾ אף ישראל מצוות מגינות עליהן.

אמר רב אבא בר רב אדא אמר רב יצחק: פעם אחת שכחו ולא הביאו איזמל מערב שבת, והביאוהו בשבת [דרך גגות ודרך חצירות].

וזה היה, שלא ברצון רבי אליעזר.

קל-ב

שהיא בשמיני.

ועוד דרשו את הפסוק "ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק". "הגמל": $ה + ג =$ שמונה. ואז, ביום השמיני, מל אברהם את יצחק.

5. בתוספות וראשונים לעיל פרק במה טומנין [מט א] הקשו איך נטלן אלישע מראשו, והרי בעת השמד אפילו על אערקתא דמסאנא [על שינוי בשרוך הנעליים שדורשים הנכרים שיעשו היהודים] מצווה ליהרג ולא לעבור? ותירצו, שהני מילי בלא תעשה, ולא בביטול עשה.

ועיין בריטב"א בסוגיין. ובשפת אמת תירץ שחלצם מראשו משום נקיות שלא רצה שיקרב אליו עם תפילין [כמעשה רבי יהושע לעיל קכו ב].

בהגהות הגר"א לשו"ע יו"ד סימן קנ"ז סק"ג כתב מכאן מקור לשיטות הסוברות שגם במקום

שאיין חיוב ליהרג כדי שלא יעבור איסור, מכל מקום מותר לו למסור את עצמו למיתה. שהרי אלישע הכניס עצמו לסכנה על ידי שהניח תפילין.

אמנם בנימוקי יוסף סנהדרין [סוף פרק בן סורר] הוכיח להיפך, שמה שאלישע הוריד את התפילין מוכח שאסור לאדם למסור את נפשו בשביל לקיים מצוה. ועיין בספר פירות תאנה.

6. בריטב"א לעיל [מט א] מבואר שלא סמך על הנס, משום שכל הסומך על הנס אין עושין לו נס, אלא הביאור הוא שאכן הוא קרא למצות תפילין כנפי יונה, ועל סמך זה יש שנוהגין לכרוך את התפילין בצורת כנפיים.

7. והגאונים פירשו: שהיונה מגינה על בניה בכנף אחד, ונלחמת בכנף אחר, כך ישראל נלחמים ומקיימים את המצוות. ריטב"א.

וכי תימא דהיינו דקאמר שלא ברצון רבי אליעזר, משום דהוא שרי אפילו להעבירו ברשות הרבים, והם העבירוהו דרך רשות היחיד, ⁽¹⁾ אלא, מה שעשו זאת, עשו ברצון רבנן, דאפרו להעביר דרך רשות הרבים, ושרו להעביר רק דרך חצירות, ואפילו כשאינן מעורבות ביניהן, ודרך קרפיפות.

לא יתכן לומר כך.

כי, ולרבנן — מי שרי לטלטל את סכין המילה דרך חצירות וקרפיפות?

והתניא אליבא דרבנן: כשם שאין מביאין אותן [את הסכין] דרך רשות הרבים, כך אין מביאין אותן לא דרך גגות, ולא דרך קרפיפות, ולא דרך חצירות, שלא עירבו ביניהן, על אף שהאיסור לטלטל בהם אינו אלא מדרבנן.

אלא, אמר רב אשי: הא דאמרינן שלא ברצון רבי אליעזר, היינו שלא ברצון רבי אליעזר, ושלא ברצון מחלוקתו — חכמים החולקים עליו. אלא עשו זאת ברצון רבי שמעון, שמתיר לטלטל דרך חצירות וגגות, אף לדבר הרשות כלים ששבתו בחצר ובגג. ואף איזמל זה היה מקום שביתתו בכניסת השבת בחצר [תוס'].

דתנן: רבי שמעון אומר: אחד גגות, ואחד חצירות, ואחד קרפיפות, אפילו אם הם של כמה אנשים, כולן — רשות אחת הן ביחס לכלים ששבתו בתוכן בכניסת השבת.

שאפילו אם לא עירבו דייריהם יחד, מותר לטלטל אותם מחצר לחצר ומגג לגג.

מתקיף לה רב יוסף: וכי דבר זה היה שלא ברצון רבי אליעזר? הרי אדרבה, רבי אליעזר הוא דשרי להביא את הסכין אפילו דרך רשות הרבים.

א. חכמים אסרו לטלטל חפץ בשבת מחצר של אדם אחד לחצר של אדם שני אלא עם כן יעשו עירוב חצירות ביניהם, שיקבעו את מקום שביתתם בשבת במקום אחד, על ידי נתינת מזון משותף של שניהם במקום אחד.

איסור זה נאמר גם ביחס לטלטול מגג של אדם אחד לגג של חברו.

ב. כמו כן אסור לטלטל [אם לא עשו עירובי חצירות] כלים מן הבית אל חצר משותפת.

ג. כלים ששבתו בכניסת השבת בחצר מותר לטלטלם בחצר. ואם הוצאו בשבת מהבית לחצר בדרך היתר — יתבאר דין טלטולם בחצר, להלן.

ד. כלים שבכניסת השבת שבתו במבוי, נחלקו בגמרא אם מותר לטלטלם במבוי.

ד. קרפף, הוא שטח גדול, השייך לאדם אחד, של שבעים אמה וד' טפחים אורך על שבעים אמה וד' טפחים רוחב, המוקף מחיצות, ומן התורה הוא רשות היחיד.

וכיון שהוא אינו משמש לדירה אלא רק מגדלים בו נטיעות עצים אסרו חכמים לטלטל בו, ונתנו לו דין כרמלית, שאין מטלטלים בו אלא רק תוך ד' אמות.

לקרפף לא מועיל תיקון של עירובי חצירות, שהרי הוא שייך לאדם אחד.

חילול שבת אם אפשר לקיים את שניהם מוטב,

1. בתוד"ה לא, הקשו, הרי אף במקום שהותר

כיון שהכלים, אשר מקום שבייתן הוא בגגות ובחצירות, אין תשמישן מיוחד ותדיר, לפיכך לא נאמר בהן דין "חילוק רשויות", אלא מותר לטלטל אותם ממקום אחד למקום אחר בלי עירוב חצירות.

וביחס לקרפפות, לא התיר רבי שמעון לטלטל ארבע אמות בקרפף, אלא הכונה שהתיר לטלטל מחצר של אדם אחד לקרפף של אדם אחר.

בעא מיניה רבי זירא מרבי אסי: מבוי שלא נשתתפו בו, שלא עשו בו בני המבוי "שיתוף מבואות" [כי אילו היו עושים בו שיתוף מבואות היה מותר לטלטל מהבתים ומהחצרות למבוי] — מהו לטלטל במבוי עצמו בכולו [מבלי להכניס לחצרות ולבתים]?

מי אמרינן, האי מבוי בחצר דמי: מה חצר, אף על גב דלא ערבו ואסור להוציא מהבתים לחצר, ומהחצר לבתים, בכל זאת מותר לטלטל בחצר עצמו בכולו, (2) כמו כן האי מבוי נמי, אף על גב שלא נשתתפו בו — מותר לטלטל בכולו.

או דילמא לא דמי מבוי לחצר.

כיון דחצר אית ליה ד' מחיצות, ולכן הרי היא רשות היחיד גמורה, ולכן מטלטלים בכולה.

אבל האי מבוי, הא לית ליה ד' מחיצות, אלא שלש מחיצות, והצד הרביעי פרוץ במלואו לרשות הרבים, ויש מקום לגזור שלא לטלטל בו.

אי נמי, טעם נוסף לחלק ביניהם:

חצר, אית ליה דיוריין, שהיא עשויה להשתמש בה לדייריה בקביעות. ואילו האי מבוי, לית ביה דיוריין. שאין דרך בני אדם לעשות שימושים של דיור במבוי אלא הם גרים בבתים ומשם יוצאים לחצרות, ומשתמשים בחצירות, ומהחצרות יוצאים למבוי.

שתיק רב אסי, ולא אמר ליה מידי.

זימנין, אשכחיה רבי זירא לרב אסי, דיתיב וקאמר:

אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי יהודה הנשיא: פעם אחת, שכחו ולא הביאו איזמל מערב שבת, והביאוהו בשבת דרך רשות הרבים. והיה הדבר קשה לחכמים, האיך מניחין דברי חכמים ועושין כרבי אליעזר.

ומשני טעמים היה הדבר קשה לחכמים:

חדא, דרבי אליעזר שמותי — מתלמידי בית שמאי הוא [רש"י בשם הירושלמי. ובפירוש

2. ברש"י כאן מבואר שבגדים שהוציאן מהבית דרך מלבוש, בהיתר, מותר לו לפושטם בחצר ולטלטלן בכל החצר.

ועיין בגליון רע"א שתמה על דברי רש"י, כי מכיון ששבתו בבית ודאי שאסור לטלטלן בחצר,

והוא הדין כאן, אם אפשר להביא דרך גגות מדוע יביאו דרך רשות הרבים?

ועיין במהר"ם שתיירן על פי דברי התוס' בתחילת הפרק שכדי למחר את קיום המצוה מותר לעשות אף מלאכה דאורייתא. יעו"ש.

אמר ליה: איך, אכן אנכי שיטפא רהיטא לי גמרי.

איתמר אמר רבי זירא אמר רב: מכוי שלא נשתתפו בו — אין מטלטלין בו אלא בד' אמות.

אמר אביי: הא מילתא, אמרה רבי זירא ולא פירשה מתי מותר לטלטל, ומתי אסור. עד דאתא רבה בר אבון, ופירשה.

דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבון אמר רב: מכוי שלא נשתתפו בו, אם עירבו הצירות שבמכוי עם בתים — אין מטלטלין בו במכוי אלא בד' אמות.

לא עירבו הצירות שבמכוי עם בתים, שאסורים הם להוציא מביתם לחצריהם — מותר לטלטל במכוי כולו, כלים ששבתו בתוכו.

אמר ליה רב חנינא חוזאה לרבה: מאי שנא כי עירבו הצירות שבמכוי עם בתים דאמרינן: ניתקו הצירות, מדין חצר שאינה מעורבת שאסור לטלטל בה, ונעשו כדין בתים, היינו שבטלו לגבי בתים, ומותר לטלטל בהן.

ורב אזיל לטעמיה דאמר: אין המכוי נותר בעשיית לחי וקורה, עד שיחיו בתים קלא-א וצירות, שיהיו שני בתים פתוחים לכל אחד משתי החצרות, והם החצרות יהיו פתוחין לתוכו, למכוי.

הראשון ביאר רש"י שנקרא כן מפני המעשה שהיה בתנור של עכנאי, בבא מצינא נט ב "ושמותי" הוא מלשון שמתא, שנידוהו. ורשב"א וריטב"א הקשו על זה].

ועוד, הא קיימא לן: יחיד ורבים, הלכה כרבים.

ואמר רבי אושעיא: שאילית את רבי יהודה הגזר, המל את התינוקות: מה היה באותו מעשה?

ואמר לי: מכוי שלא נשתתפו בו בני המכוי ב"שיתופי מבואות" הוה. ואיתתוהו לסכין מהאי רישא, מבית שהיה בקצה אחד של המכוי, להאי רישא, לבית שהיה בקצה השני שבו היה התינוק. (3)

כל זה מדברי רבי אסי.

אמר ליה רבי זירא לרבי אסי: האם אפשר להוכיח מזה שלא קשה לך קושיא על מעשה זה, דכפירא ליה למר כי מכוי שלא נשתתפו בו מותר לטלטל בכלו?

ואמר לי: איך, הכי סבירא לי.

אמרתי לו: והא זימנין, פעם אחת, בעאי מינך האי מילתא, ולא אמרת לי. דילמא, אנכי שיטפך, במרוצת גרסתך שחזרת על דברי ריש לקיש, רהיט לך גמרך, התבררה לך שמועה זו של רבי אושעיא.

על אף שהוציאן בדרך היתר.

אך עיין בביתאור הלכה סי' שע"ב סעיף א' שדן ביסוד האיסור והביא שיש מחלוקת הפוסקים בזה, וכי רבים הם הסוברים שלא גזרו

שלא לטלטל בחצר כלים ששבתו בבית כשהוצאו לחצר בהיתר.

3. עיין במהרש"א שתמה: איך פירש"י שהביאו האיזמל מהבית, והרי להוציא מהבית

וקא קשיא לן: כי לא ערבו נמי ליחזינהו לבתים כמאן דסתימי, ובתים ליכא.

ומתרצינן: גם אם לא עירבו יש אפשרות לטלטל מבתים לחצר. כי **אפשר** דבני הבתים **מבטלי ליה רשותא דכולהו לגבי חד מהם**. ומכיון שהם יסלקו את רשותם אליו, ייחשב הכל כרשות אחת, ותחשב אז כל החצר שלו. ומותר אז להוציא מביתו לחצר. הילכך לא אמרינן "בתים כמאן דסתימי ולייתניהו".

ופרכינן: גם אי ביטלו רשותם אל אחד, והוא רשאי להוציא מביתו לחצר, הרי **סוף סוף**, רק **בית אחד איכא** שאפשר להוציא ממנו לחצר. אבל שני **בתים** שאפשר להוציא מהם לחצר **ליכא**. והרי רב אמר שצריך שיהיו פתוחים למבוי, לפחות שני בתים שפתוחים לשתי חצירות?

ומתרצינן: כיון שאת "סילוק הרשות" אפשר לעשות אפילו בשבת עצמה. ואם כן, **אפשר דמצפרא**, מהבוקר, **ועד פלגא דיומא**, יסלקו רשותם **לגבי חד**. **ומפלגא דיומא, ולפניא**, עד לצאת השבת, יסלקו רשותם **לגבי חד** אחר. ונמצא שהיתה רשות לשנים להוציא לחצרותיהם במשך השבת, והרי לנו שני בתים שאפשר להוציא מהם.

ותמהינן: **סוף סוף**, הא **בעידנא דאיתיה להאי, ליתיה להאי**. שהרי אין לך בו זמנית שתי חצירות שמותר להוציא אליהן, אלא רק זו אחר זו?

אלא אמר רב אשי: ההסבר מדוע יש חילוק בין אם עירבו או לא, שהרי **מי גרם לחצירות שיאסרו** להוציא מהן למבוי — **בתים** הם שגרמו.

וטעמו של רב הוא, משום שמה שהתירו במבוי להכשירו בלחי וקורה, הוא משום שיש בו ריבוי דיריין, ואין משתמשין בו בהצנע כל כך, לפיכך סגי בתיקון קטן כזה.

מה שאין כן בחצר, שאין מצויים בו כל כך הרבה דיריין, ומשתמשים בו בהצנע, הצריכו חכמים להכשירו על ידי שני פסים משני צידי הפתח, או פס אחד של ד' טפחים.

ומבוי שאין חצרות פתוחות לתוכו, ואין מצוי בו כל כך דיריין, ועושין בו תשמישי הצנע, צריך להכשירו כדין חצר [משנה ברורה סי' שס"ו ס"ק ק"ב].

והכא, לאחר שעירבו חצירות עם בתים, הרי רק **בתים איכא** במבוי זה, אבל **החצירות ליכא**, דהא בטלו החצירות לגבי הבתים.

ומקשינן: אי מטעם זה קאמר רב — **כי לא עירבו נמי חצירות עם בתים, ליחזינהו להני בתים כמאן דסתימי דמו**. שהרי כיון שלא עירבו אין מוציין מהבית לחצר, ונמצא שהחצירות מפסיקות בין הבתים למבוי.

ואם כן בהאי מבוי, רק **חצירות איכא**, ואילו **בתים ליכא**, ומאי טעמא כשלא עירבו מותר לטלטל בכלו?

אחד מבני החצר ששכח ולא עירב עם אחרים הרי הוא אוסר על כל בני החצר לטלטל מבתיהם לחצר. והעצה היא, שיבטל [זה שלא עירב] להם את רשותו, ויאמר: רשותי מבוטלת או קנויה לכם. ומועיל אף ללא קנין, מפני שאין זו "הקנאה" אלא "סילוק רשות", ומטעם זה אפשר לסלק רשות אף משתחשך [שו"ע סי' ש"פ ומשנה ברורה].